

можливість оскарження рішень керівника органу досудового розслідування про скасування рішень слідчого.

Що ж стосується погодження проведення слідчих (розшукових) дій, продовження строку їх проведення, повідомлення про підозру, то, вважаємо, у даному випадку прокурорський нагляд є більш виправданим та ефективним, з одного боку, оскільки прокурор не відноситься до відомчої системи досудового розслідування, у межах якої пропонується здійснювати це погодження, по-друге, проведення слідчих (розшукових) дій є основою для формування доказової бази кримінального провадження, яка потім буде використана для формулювання обвинувачення, а прокурор, який надаватиме відповідні протоколи у суді, позбавлений важелів забезпечення законності та обґрунтованості проведення цих дій, що, відповідно, утруднюватиме оцінку ним у майбутньому допустимості та достовірності отриманих доказів.

Сумнівною є і пропозиція виключити із п. 3 ч. 2 ст. 39 КПК положення, що вказівки керівника органу досудового розслідування не можуть суперечити рішенням прокурора, адже за прокурором пропонується залишити повноваження із скасування незаконних та необґрунтованих постанов слідчих, а також приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК.

Таким чином, ідея щодо ліквідації процесуального керівництва прокурора під час досудового розслідування із залишенням функцій нагляду та розширення повноважень керівника органу досудового розслідування, викладена у проектах, потребує більш детальної розробки та узгодження із іншими нормами КПК.

ГРИНЮК В. О.

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
доцент кафедри правосуддя, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ПОВІДОМЛЕННЯ ОСОБИ ПРО ПІДОЗРУ

Необґрунтоване та несвоєчасне повідомлення особи про підозру, порушення процесуального порядку його вручення може призвести до обмеження конституційних прав і свобод громадян, що є неприпустимим в кримінальному судочинстві. Саме тому поява в кримінальному провадженні інституту повідомлення про підозру зумовила виникнення цілої низки як теоретичних, так і практичних питань, які потребують вирішення.

Відповідно до ч. 1 ст. 276 КПК України повідомлення особи про підозру здійснюється у випадках: а) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення (формальна підстава); б) обрання до особи одного із запобіжних заходів (формальна підстава); в) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення (юридична підстава). Зазначені підстави для повідомлення особи про підозру є способом надання особі процесуального статусу підозрюваного.

Підозра це думка про чию-небудь причетність до чогось негативного, сумнів у чий-небудь порядності, чесності, відданості. Підозрювати — допускати причетність кого-небудь до чогось негативного, сумніватися у порядності, чесності, відданості. Аналіз зазначених понять дозволяє зробити висновок про зв'язок виникнення підозри з діяльністю сторони обвинувачення, до якої законодавець відносить владних суб'єктів, які передбачені в п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України. З появою підозри починається реалізація функції обвинувачення. Тільки слідчий за погодженням з прокурором чи сам прокурор наділені виключними повноваженнями щодо повідомлення особи про підозру. Таким чином, підозра — це процесуальне рішення прокурора, слідчого (за погодженням з прокурором), яке ґрунтується на зібраних доказах під час досудового розслідування, та у якому формується припущення про причетність конкретної особи до вчинення кримінального правопорушення з повідомленням про це такій особі та з роз'ясненням її прав і обов'язків.

На нашу думку, неприпустимо, при наявності підстав для винесення письмового повідомлення про підозру, не приймати цього рішення, а продовжувати виконувати відповідні слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії за участю особи в якості свідка. Така ситуація приводить до порушення права на захист підозрюваного, а захист повинен мати місце лише там, і тоді, де і коли виникає необхідність у ньому. В такому разі сторона захисту фактично позбавляється можливості здійснити захист від підозри та не функціонує закладений законодавцем механізм реалізації права на захист підозрюваного. Особливо це яскраво проявляється в тому випадку, коли після повідомлення про підозру одразу прокурор або слідчий за його дорученням повідомляє передбачених ч. 1 ст. 290 КПК України осіб про завершення досудового розслідування та надає доступ до матеріалів досудового розслідування.

Процесуальний порядок повідомлення особи про підозру регламентується в ст. 278 КПК України. За загальним правилом письмове повідомлення про підозру вручається слідчим чи прокурором в день його складання. Для цього особа викликається до слідчого, прокурора шляхом вручення їй повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефонну чи телеграмою. Відповідно до ч. 1 ст. 133 КПК України слідчий, прокурор вправі викликати під час досудового розслідування тільки

підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження для допиту чи участі в іншій процесуальній дії. Але, ч. 1 ст. 42 КПК України встановлює, що підозрюваним є лише особа, якій вже повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Не може запідозрена особа викликатись слідчим, оскільки вона не відноситься до учасників кримінального провадження (п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України). Саме тому, на нашу думку, процесуальний порядок повідомлення про підозру належним чином не регламентовано.

Незрозумілим є порядок вручення письмового повідомлення про підозру у випадку неможливості такого вручення (ч. 1 ст. 277 КПК України). Якщо таке вручення є неможливим, значить і в інший спосіб це зробити не можна. Запідозрена особа може не з'являтися на виклики до слідчого, прокурора без поважних причин, навмисно уникати одержання повідомлення про підозру. В цьому разі до такої особи не можна застосувати привід, оскільки він застосовується до підозрюваного, обвинуваченого або свідка (ч. 3 ст. 140 КПК України), а ця особа також ще не набула офіційного статусу підозрюваного.

Аналогічні труднощі також виникають при врученні письмового повідомлення про підозру в тому випадку, коли місцезнаходження запідозреної особи невідоме чи не встановлене. Відповідно до ч. 1 ст. 281 КПК України прокурор не може в таких випадках оголосити розшук запідозреної особи, оскільки розшук оголошується тільки щодо підозрюваного, а ця особа також ще не набула офіційного статусу підозрюваного.

У випадку ухилення запідозреної особи від явки до слідчого, прокурора існує можливість обрання щодо запідозреної особи, що ухиляється від явки, на підставі ухвали слідчого судді тимчасового запобіжного заходу у вигляді затримання (ч. 2 ст. 176 КПК). Після затримання особи та доставляння її до місця проведення офіційного розслідування їй протягом 24 годин вручається повідомлення про підозру та виконуються всі інші передбачені законом дії. Норма про негайне звільнення затриманої особи, якщо їй протягом 24 годин з моменту затримання не вручено повідомлення про підозру, є конкретною й однозначною.

Законодавець не передбачає обов'язку допиту підозрюваного. Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 42 КПК України підозрюваний має право давати пояснення, показання з приводу підозри проти нього або у будь-який момент відмовитися їх давати. Тому в кожному кримінальному провадженні повинна бути проведена вищезазначена слідча дія. На нашу думку, після вручення особі повідомлення про підозру така особа повинна бути невідкладно допитана в якості підозрюваного.

Таким чином процесуальний порядок вручення письмового повідомлення про підозру є недосконалим та потребує деталізації. На наш погляд, законодавець повинен констатувати, що повідомлення про підозру є процесуальним рішенням, а статусу підозрюваного особа набуває

не з моменту вручення такого рішення, а з моменту його прийняття слідчим чи прокурором. Альтернативою в цьому може бути внесення змін до чинного КПК України, які б передбачали обов'язковість винесення постанови про підозру слідчим чи прокурором, а зазначена постанова вручалась запідозреній особі в порядку вручення повідомлень. Під час вручення постанови про підозру слідчий чи прокурор зобов'язані оголосити та роз'яснити її зміст, вручити її копію, роз'яснити підозрюваному його процесуальні права шляхом вручення відповідної пам'ятки. З метою забезпечення законності зазначеної процесуальної дії необхід-но скласти відповідний протокол.

ТРОФИМЕНКО В. М.

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого,
докторант кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КПК УКРАЇНИ В ПІДГОТОВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Однією із новацій КПК України, яких він містить чимало, є передбачений порядок підготовчого провадження, що являє собою первісний етап судового провадження у першій інстанції. Оскільки засадою кримінального провадження, що безпосередньо впливає на типологію сучасного кримінального процесу України, є змагальність, законодавець суттєво змінив призначення цього етапу кримінального провадження та порядок вирішення судом питань, пов'язаних із підготовкою майбутнього судового розгляду. Концептуальною новелою КПК в цій частині є також можливість ухвалення судом вироку в підготовчому судовому засіданні на підставі укладеної сторонами угоди і затвердження її судом. Такий підхід законодавця до вирішення даного питання, що спочатку викликав здивування фахівців, уявляється цілком правильним, оскільки у випадку затвердження судом угоди докази в судовому засіданні не досліджуються, а тому і немає сенсу проводити судовий розгляд кримінального провадження.

Підготовче судове засідання відбувається згідно з правилами, передбаченими КПК для судового розгляду. За загальним правилом судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні з обов'язковою участю сторін кримінального провадження, крім випадків, передбачених законом. Особливістю підготовчого засідання щодо угоди є те, що таке провадження проводиться за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження, відсутність яких не є перешкодою для розгляду (ч. 2 ст. 474 КПК). У зв'язку з цим слід